

TÜRKİYE'DE KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMI VE İSTİHDAMI

Doç. Dr. Mehmet KARAÇUKA¹

ÖZET

Türkiye'de geleneksel olarak kadınların işgücüne katılımı ve istihdamı düşük kalmıştır. Günümüzde de bu seviyede önemli bir artış görülmemektedir. Kadınların sosyal hayat içinde hak ettikleri konuma ulaşabilmesi için iktisadi yaşama daha çok entegre olmaları bir zorunluluk olarak görülmektedir. Ayrıca, bir ekonominin kadınlara yönelik istihdam olanakları sunma derecesi iktisadi gelişme ve büyüme açısından oldukça önemli bir unsurdur. Bu çalışmada Türkiye'de kadın istihdamının ve işgücüne katılımının temel unsurları incelenmektedir. Ayrıca bu düşük seviyenin nedenleri irdelenip, bölgesel düzeyde durum tespiti ve çözüm önerileri geliştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın İstihdamı, İşgücüne Katılım

LABOUR FORCE PARTICIPATION AND EMPLOYMENT OF WOMEN IN TURKEY

ABSTRACT

Traditionally, women employment and labour force participation rates have been low in Turkey, and there is no significant increases in the present. It is crucial for women to participate more in economic life to get a significant position in also social life. Moreover, it is also important for economic development and growth to offer women employment opportunities. This study investigates main determinants of women labour workforce participation and employment in Turkey, and analyzez the main reasons of low participation rates for policy proposals both in national and regional levels.

Key Words: Women Employment, Labor Force Participation

Makale Gönderim Tarihi / Received	: 15.06.2018
Makale Kabul Tarihi / Accepted	: 12.07.2018

¹ Ege Üniversitesi, İİBF İktisat Bölümü, Mehmet.karacuka@ege.edu.tr

GİRİŞ

Kadınların işgücüne katılımı emek arzının artışında önemli bir faktör olarak ekonomik büyüme sağlayan temel unsurların başında gelmektedir. Özellikle yaşanan nüfusların görüldüğü ülkelerde artan emek arzı ekonomik büyümeyi ve sosyal güvenlik uygulamalarını yakından etkilemektedir.

Kadınların işgücüne katılımı ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişki sanılanın aksine doğrusal değil, U şeklinde bir eğriye karşılık gelmektedir (Boserup, 1970; Durand, 1975; Goldin, 1995). U şekli hipotezine göre ekonomik kalkınmanın ilk aşamalarında kadınların işgücüne katılımlarında bir düşüş meydana gelmektedir. Bunun nedeni bu aşamada ekonominin yapısal dönüşümünün tarımdan sanayiye evrilmesidir. Kalkınmanın ileriki aşamalarında ekonomi modernleştikçe doğurganlık oranı azalıp kadınların eğitim düzeyleri de artınca işgücüne katılımları da artmaktadır. Son yıllarda Hindistan, Pakistan başta olmak üzere Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgeleriyle birlikte ülkemizde de görülen düşük işgücüne katılım oranları aslında gelişmekte olan ülkelerin genel karakteristiği olduğu söylenebilir (Verne, 2014).

Verne (2014) ve Goldin'e (1995) göre gelir düzeyi oldukça düşük olduğunda ve ekonomide tarım hâkim olduğunda kadınlar büyük ölçüde işgücünün içinde yer almaktadırlar. Kadınlar bu dönemde bazen ücretli işçi olurken, çoğu zaman aile çiftliklerinde ve işletmelerinde ücretsiz işçi olarak çalışmaktadırlar. Birçok toplumda piyasa genişledikçe veya yeni teknolojilerin ortaya çıkmasıyla gelir artmakta ancak kadınların işgücüne katılım oranları azalmaktadır. Ancak bu durum kadınların daha az çalışmadığı anlamına gelmemektedir. Kadınlar artık evlere çekilmekte ve kadın emeği zımni biçimde aile tarafından satın alınmaktadır. Ancak kadınların eğitimi arttıkça ve kadının piyasadaki zamanının mallara göreceli olarak değeri arttıkça, kadınlar tekrar ücretli emek gücüne dönmektedir. Bu da U-şeklinde eğrinin yükselen kısmıyla ifade edilmektedir. Bu ilişkiye göre ilk başta gelir etkisi ile beraber kadınların işgücüne katılımının düştüğü, ancak ilerleyen ekonomiyle beraber ikame etkisinin ağır bastığı ve işgücüne katılımın da arttığı söylenebilir.

1. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE KADINLARIN İSTİHDAMI

Türkiye'de kadınların istihdamı oldukça düşük seviyededir ve 1980'lerden son yıllara kadar bir düşüş eğilimi içine girmiştir. Kuşkusuz bunda yukarıda ifade edildiği gibi ekonominin yapısal değişiminden kaynaklanan faktörler önemli görünmektedir. Oysa kadın istihdamı kadının toplumsal konumu için oldukça önemlidir. Kadınların çalışma hayatına girmesiyle birlikte kişisel ve ekonomik özgürlüklerinin artması ve ekonomide verimliliğin artmasını da beraberinde getirmektedir. Bununla beraber ülkemizde ve dünyada kadınların işgücü piyasalarında erkeklerden daha fazla engelle karşılaşması söz konusu olabilir. Bu da toplumsal yapıda eşitlikten uzaklaşıldığı ve ayrımcılığın bulunduğunu gösterir. Ampirik çalışmalara göre de kadın istihdamı ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki görülmektedir (Goldin, 1994). Bu ilişkinin ortaya çıkmasında temel unsur olarak toplumda ayrımcılığın minimize edilmesi görülmektedir (Kılıç ve Öztürk, 2014).

Gelişmiş ülkeler, özellikle Batı'da ise kadınların işgücüne katılım oranlarının artmasında 2. Dünya Savaşı kırılma noktası olarak görülmektedir. Savaş sırasında ortaya çıkan işgücü açığı kadınları emek piyasasına çekmiş, savaş sonrası ise bu çalışanlar evlerine dönmek yerine piyasada kalmaya devam etmişlerdir. Ayrıca esnek çalışma saatleri gibi reformlarla da hükümetler bu olguyu geliştirme yönünde politikalar benimsemişlerdir (Joseph, 1983). Kılıç ve Öztürk (2014)'e göre savaş sonrası ortaya çıkan bu artışın tek nedeni artan işgücü ihtiyacı olarak göstermek hatalıdır. Gerek kadınların gerekse erkeklerin eğitim düzeyinin artması, yüksek ücretler, teknolojik gelişmeler, iyileşen çalışma koşulları, doğurganlık oranlarında düşüşler de bu trendi destekleyen faktörler olarak görülmektedir.

1.1. Türkiye’de İllere Göre İstihdam ve İşgücüne Katılım

Türkiye’de illerin demografik, ekonomik sosyo-kültürel yapılarına göre işgücüne katılım oranları, işsizlik oranları ve istihdam oranları değişmektedir. Türkiye’deki bölgesel farklılıkları ve işgücü durumunu daha yakından değerlendirebilmek için aşağıdaki Tablo 1 sunulmaktadır.

Tablo 1: İl bazında temel işgücü göstergeleri, 2013

	İşgücüne katılım oranı	İşsizlik oranı	İstihdam oranı		İşgücüne katılım oranı	İşsizlik oranı	İstihdam oranı
Adana	49,9	13,2	43,3	Kütahya	52,5	6,0	49,3
Adıyaman	43,1	9,1	39,2	Malatya	54,1	7,8	49,9
Afyonkarahisar	54,1	5,6	51,1	Manisa	55,5	5,1	52,7
Ağrı	57,1	6,8	53,2	Kahramanmaraş	47,0	11,6	41,5
Amasya	50,7	6,6	47,4	Mardin	37,4	20,6	29,7
Ankara	49,5	10,2	44,5	Muğla	55,5	7,3	51,5
Antalya	57,5	7,9	52,9	Muş	46,0	10,4	41,2
Artvin	50,7	7,1	47,1	Nevşehir	50,5	6,0	47,5
Aydın	55,2	6,9	51,4	Niğde	49,3	6,1	46,3
Balıkesir	47,2	6,0	44,4	Ordu	52,2	6,1	49,0
Bilecik	51,6	6,5	48,2	Rize	51,5	6,7	48,1
Bingöl	54,6	7,0	50,8	Sakarya	54,8	9,4	49,7
Bitlis	46,5	10,6	41,5	Samsun	50,5	6,6	47,2
Bolu	55,3	9,6	50,0	Siirt	37,5	20,5	29,8
Burdur	58,9	6,9	54,9	Sinop	46,4	6,2	43,5
Bursa	51,4	6,6	48,0	Sivas	49,7	10,0	44,7
Çanakkale	47,9	6,1	45,0	Tekirdağ	56,7	7,2	52,6
Çankırı	45,5	6,8	42,4	Tokat	49,9	6,6	46,7
Çorum	52,0	5,9	48,9	Trabzon	50,3	7,4	46,6
Denizli	57,7	6,5	54,0	Tunceli	54,0	8,1	49,7
Diyarbakır	37,2	18,7	30,2	Şanlıurfa	38,7	16,3	32,4
Edirne	54,3	7,8	50,1	Uşak	54,4	5,4	51,4
Elazığ	53,1	7,8	48,9	Van	46,2	10,3	41,4
Erzincan	51,1	6,7	47,7	Yozgat	51,5	8,6	47,1
Erzurum	50,0	6,6	46,7	Zonguldak	55,3	7,6	51,2
Eskişehir	46,9	8,5	42,9	Aksaray	50,1	5,8	47,2
Gaziantep	46,8	6,9	43,6	Bayburt	51,3	6,2	48,1
Giresun	51,3	6,5	47,9	Karaman	50,3	4,2	48,1

Tablo 1 (Devamı)

Gümüşhane	49,9	7,2	46,3	Kırkkale	44,7	8,0	41,1
Hakkari	45,2	11,7	39,9	Batman	36,2	23,4	27,8
Hatay	45,9	12,2	40,3	Şırnak	37,6	20,1	30,0
Isparta	54,2	8,7	49,5	Bartın	58,5	6,2	54,9
Mersin	50,7	12,4	44,4	Ardahan	62,8	5,8	59,1
İstanbul	52,2	11,2	46,4	Iğdır	58,6	6,9	54,5
İzmir	55,9	15,4	47,3	Yalova	52,7	11,0	46,9
Kars	59,5	6,6	55,5	Karabük	55,1	8,0	50,7
Kastamonu	47,2	6,2	44,2	Kilis	44,5	7,7	41,1
Kayseri	51,0	9,9	46,0	Osmaniye	43,9	14,0	37,8
Kırklareli	53,8	8,0	49,5	Düzce	56,6	8,7	51,7
Kırşehir	46,6	7,3	43,1				
Kocaeli	54,8	10,1	49,2				
Konya	48,4	4,7	46,2				

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr. (Erisim Tarihi: 11 Ocak 2016)

Yukarıdaki Tablo 1 işgücüne katılma oranlarını, işsizlik oranlarını ve istihdam oranlarını iller itibarıyla göstermektedir. İşgücüne katılımın en yüksek olduğu iller sırasıyla Ardahan (%62,8), Kars (%59,5), Burdur (%58,9) Iğdır (%58,6) Bartın (%58,5), Denizli (57,7), Antalya (%57,5) ve Ağrı (%57,1) dir. İşgücüne katılım oranlarının en düşük olduğu iller ise sırasıyla Batman (%36,2), Diyarbakır (%37,2), Mardin (%37,4) Siirt (%37,5), Şırnak (%37,6) Şanlıurfa (%38,7) Adıyaman (%43,1), Osmaniye (%43,9) ve Kilis (%44,5) dir.

İşsizlik oranlarının en yüksek olduğu iller ise sırasıyla, Şırnak (%23,4), Kayseri (%20,6), Manisa (%20,5), Tekirdağ (%20,1) Bursa (%18,7), Ordu (%16,3), Gümüşhane (%15,4), Yozgat (%14) ve Adana (%13,2) dir. İşsizlik oranlarının en düşük olduğu iller ise Sinop (%4,2), Kahramanmaraş (%4,7), Kars (%5,1), Osmaniye (%5,4), Afyonkarahisar (%5,6), Trabzon (%5,8), Şanlıurfa (%5,8), Bolu (%5,9) ve Kırklareli (%6,0) dir.

İstihdam oranlarında ise en yüksek iller, Trabzon (%59,1), Hakkari (%55,5), Tokat (%54,9), Bayburt (%54,9), Tunceli (%54,5), Burdur (%54), Ağrı (%53,2), Ankara (%52,9) ve Kars (%52,7) dir. En düşük iller ise Şırnak (%27,8), Kayseri (%29,7), Manisa (%29,8), Tekirdağ (%30), Bursa (%30,2) Ordu (%32,4), Yozgat (%37,8) ve Adıyaman (%39,2) dir.

1.2. Dünya’da İstihdam ve Kadın İşgücüne İlişkin Göstergeler

Türkiye’nin de içinde olduğu OECD ülkelerinde ve bazı seçilmiş diğer ülkelerde toplam, kadın ve erkeklerde işgücüne katılma oranları ve işsizlik oranları aşağıdaki Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2’de ülkelere göre toplam, erkek ve kadınlarda işgücüne katılma oranları ve işsizlik oranları verilmiştir. Buna göre toplamda en yüksek işgücüne katılma oranlarına sahip olan ülkeler sırasıyla İzlanda (%86,67), İsviçre (%83,76) ve İsveç’tir (%81,51). Toplamda en düşük işgücüne katılma oranına sahip olan ülkelerin başında ise Türkiye (%55,11) gelmektedir. Türkiye’yi, Güney Afrika (%57,09) ve Meksika (%63,68) izlemektedir. OECD ortalaması ise %71,17’dir. Erkeklerde ise

Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamı

işgücüne katılımın en yüksek olduğu ülkelerin başında yine İzlanda (%89.10) gelmektedir. Türkiye’de erkeklerin işgücüne katılma oranı %76.57’dir ve OECD ortalamasının (%79.68) biraz altındadır. Kadınlarda işgücüne katılma oranlarında ise Türkiye yine son sırada yer almaktadır. Kadınlarda işgücüne katılma oranı (%33.58) erkeklerin oranının yarısından daha azdır. OECD ortalaması ise %62.81’dir. Karşılaştırmalı olarak ülkelere baktığımızda Türkiye’de kadınların işgücüne katılımının ne denli düşük olduğu daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

İşsizlik oranlarında ise toplamda en düşük orana sahip olan ülkeler, Norveç (%3.61), Japonya (%3.77), Kore (%3.65) olarak ortaya çıkmaktadır. En yüksek toplam işsizlik oranına sahip ülkeler ise Yunanistan (%26.70), Güney Afrika (%25.08) ve İspanya (%24.56) dir. Erkeklerde ve kadınlarda da aynı ülkeler ön plana çıkmaktadır. OECD ortalaması toplamda %7.54, erkeklerde %7.48, kadınlarda ise %7.62’dir. Türkiye toplamda %10.90, erkeklerde %9.21 kadınlarda ise daha yüksek olarak %12.13 işsizlik oranına sahip olmuştur.

Tablo 2: Ülkelere ve cinsiyete göre işgücüne katılım oranları (%) (2014)

	TOPLAM		ERKEK		KADIN	
	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı
Avustralya	76.34	6.21	82.16	6.13	70.54	6.29
Avusturya	75.38	5.71	80.00	5.94	70.80	5.45
Belçika	67.72	8.60	72.45	9.13	62.95	7.98
Kanada	77.76	7.02	81.30	7.50	74.22	6.49
Şili	66.63	6.62	77.62	6.26	55.66	7.12
Çek Cum.	73.52	6.19	81.22	5.17	65.60	7.49
Danimarka	78.08	6.75	81.10	6.58	75.00	6.94
Estonya	75.19	7.50	79.26	7.94	71.24	7.01
Finlandiya	75.48	8.73	77.08	9.40	73.84	8.01
Fransa	71.26	9.91	75.28	10.18	67.37	9.61
Almanya	77.74	5.08	82.52	5.41	72.91	4.70
Yunanistan	67.43	26.70	76.04	23.79	59.01	30.37
Macaristan	66.98	7.77	73.43	7.61	60.71	7.95
İzlanda	86.67	5.12	89.10	5.24	84.21	5.00
İrlanda	69.73	12.08	77.12	13.97	62.48	9.78
İsrail	72.19	5.99	76.07	5.97	68.35	6.01
İtalya	64.89	12.90	74.71	12.13	55.18	13.93
Japonya	75.50	3.77	84.88	3.95	65.97	3.53
Kore	67.83	3.65	78.56	3.67	57.01	3.63
Lüksemburg	70.80	5.89	77.21	5.97	64.23	5.78
Meksika	63.68	5.08	82.10	5.14	46.81	4.98

Tablo 2 (Devamı)

Hollanda	79.02	7.47	84.16	7.18	73.85	7.81
Yeni Zelanda	78.97	5.99	84.13	5.26	74.08	6.78
Norveç	78.13	3.61	80.22	3.86	75.94	3.34
Polonya	67.86	9.11	74.63	8.62	61.10	9.70
Portekiz	73.24	14.50	76.69	14.22	70.00	14.79
Slovakya	70.26	13.22	77.61	12.85	62.85	13.67
Slovenya	70.91	9.90	74.34	9.14	67.26	10.80
İspanya	75.26	24.56	80.72	23.73	69.77	25.53
İsveç	81.51	8.12	83.62	8.42	79.33	7.78
İsviçre	83.76	4.68	88.47	4.55	78.96	4.83
Türkiye	55.11	10.9	76.57	9.21	33.58	12.13
Birleşik Krallık	77.58	6.37	83.10	6.62	72.15	6.08
A.B.D.	72.70	6.25	78.47	6.36	67.12	6.14
Kolombiya	74.01	9.39	85.70	7.14	62.91	12.29
Kosta Rika	68.43	9.78	81.96	8.22	54.60	12.17
Letonya	74.56	11.10	77.76	12.08	71.57	10.10
Litvanya	73.71	10.90	75.98	12.42	71.58	9.38
Rusya	73.12	5.18	78.58	5.51	68.12	4.84
Güney Afrika	57.09	25.08	63.71	23.32	50.68	27.22
OECD	71.17	7.54	79.68	7.48	62.81	7.62

Kaynak: OECD veritabanından tarafımızca düzenlenmiştir.

1.3. Eğitim Durumu ve Kadın İşgücü

Kadınların işgücüne katılımlarının en temel belirleyicileri olarak eğitim düzeyleri gelmektedir. Aşağıdaki Tablo 3'te eğitim durumlarına göre işgücünün durumu verileri sunulmaktadır. Veriler kadın ve erkek 15 ve üzeri yaş grubu için derlenmiştir.

Tablo 3: Eğitim Durumuna İşgücü Durumu, Toplam (15+ Yaş, 2014)

	İşgücüne Katılım Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
Okur-yazar Olmayanlar	19,1	17,9	6,3
Lise altı Eğitimliler	47,8	43,3	9,4
Lise	53,5	47,1	11,9
Mesleki veya Teknik Lise	65,0	58,1	10,6
Yüksek Öğretim	79,2	70,7	10,6

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr. (Erisim Tarihi: 15 Ocak 2016)

Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamı

İşsizliğin en düşük olduğu grup %6,3 ile okur-yazar olmayanlardır. Lise altı eğitim grubu içinde ise işsizlik oranı %9,4’tür. Lise mezunları arasında işsizlik oranı %11,9 ile en yüksek orandır. Mesleki veya Teknik Lise mezunları ve Yüksek Öğretim mezunları için işsizlik oranı ise yüzde 10,6’dır. İşgücüne katılım oranının ise en yüksek olduğu eğitim grubu yüksek öğretindir. Bu grubun işgücüne katılım oranı %79,2 iken, en düşük oran okur-yazar olmayanlar grubuna aittir (%19,1). Mesleki veya teknik lise grubunda işgücüne katılım oranı %65, lise mezunlarında %53,5 ve lise altı eğitimlilerde ise %47,8’dir. İstihdam oranı ise en yüksek yüksek öğretim grubundadır. Yine okur yazar olmayanlar grubu en düşük istihdam oranına sahiptir. İstihdam oranında mesleki veya teknik lise %58,1, Lise %47,1, lise altı eğitimliler ise %43,3’lük orana sahiptirler. Aşağıdaki Tablo 4’te ise Erkek 15 yaş ve üzeri nüfus için eğitim durumuna göre işgücü durumu sunulmaktadır.

Tablo 4: Eğitim Durumuna İşgücü Durumu, Erkek (15+ Yaş, 2014)

	İşgücüne Katılım Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
Okur-yazar Olmayanlar	33,6	29,0	13,6
Lise altı Eğitimliler	68,9	62,4	9,5
Lise	71,0	64,4	9,3
Mesleki veya Teknik Lise	80,4	74,0	8,0
Yüksek Öğretim	85,0	78,5	7,6

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr. (Erisim Tarihi: 15 Ocak 2016)

Tabloya göre okur yazar olmayanlarda işgücüne katılım oranı %33,6; istihdam oranı %29; işsizlik oranı ise %13,6’dır. Lise altı eğitimlilerde ise bu oranlar sırasıyla %68,9; %62,4 ve %9,5’dir. Lise mezunlarının ise işgücüne katılım oranı %71; istihdam oranı %64,4; işsizlik oranı ise %9,3’tür. Mesleki veya Teknik Lise mezunlarında işgücüne katılım oranı %80,4; istihdam oranı %74 ve işsizlik oranı %8’dir. Yüksek öğretimini tamamlamış erkeklerin ise işgücüne katılımı oranı %85 ile en yüksek grup düzeyindedir. Yine istihdam oranı da %78,5 ile en yüksek düzeydedir. İşsizlik oranı ise bu grupta %7,6 ile en düşük düzeydedir.

Tablo 5: Eğitim Durumuna İşgücü Durumu, Kadın (15+ Yaş, 2014)

	İşgücüne Katılım Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
Okur-yazar Olmayanlar	16,0	15,5	3,0
Lise altı Eğitimliler	25,8	23,4	9,3
Lise	31,9	25,8	19,1
Mesleki veya Teknik Lise	39,8	32,1	19,3
Yüksek Öğretim	71,3	60,3	15,5

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr. (Erisim Tarihi: 15 Ocak 2016)

Yukarıdaki Tablo 5'ten de görüleceği üzere kadınların işgücü durumları eğitim düzeyleriyle oldukça yakın ilişkilidir. İşgücüne katılım oranı okuryazar olmayanlarda en düşük düzeydedir. Eğitim düzeyiyle bu oran artmakta ve yükseköğretimi tamamlamışlar arasında %71,3 düzeyine çıkmaktadır. Bu oran lise altı eğitilmişlerde %25,8; lise eğitilmişlerde %31,9; mesleki veya teknik lise mezunlarında ise ancak %39,8'dir. İstihdam oranı da eğitim düzeyleriyle beraber artmaktadır. Okuryazar olmayanların istihdam oranı %15,5; lise altı eğitilmişlerin %23,4; lise mezunlarının %25,8 mesleki veya teknik lise mezunları %32,1 ve yükseköğretimi tamamlayanların istihdam oranı %60,3'tür. İşsizlik oranı okur yazar olmayanlar için %3.0 gibi oldukça düşük seviyededir. Bu oranın düşüklüğü erkekler için aynı grupta gözlenen %13,6 oranıyla kıyaslandığında daha net olarak görülebilir. Bu düşüklüğün başlıca nedeni işgücüne katılımın bu gruptaki düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Lise altı eğitilmişlerde ise işsizlik oranı erkeklerle hemen hemen aynı düzeydedir. Ancak lise, mesleki lise ve yükseköğretim gruplarında işsizlik erkeklerin aynı gruplarındaki oranların 2 katı civarındadır. Bu da eğitilmiş nüfus için kadınlarda işsizliğin ciddi boyutlarda olduğunu göstermektedir.

Tablo 6: Cinsiyete Göre İşgücüne Dahil Olmayanların Yıllar ve Cinsiyete Göre İşgücüne Dahil Olmama Nedenleri (Oran)

Nedenler	Kadın	Erkek	Toplam
İş Bulma Ümidi Olmayanlar	0,01	0,05	0,02
İş aramayanlar	0,06	0,08	0,07
Mevsimlik Çalışanlar	0,001	0,001	0,001
Ev İşleriyle Meşgul	0,58	-	0,41
Eğitim Öğretim	0,11	0,27	0,16
Emekli	0,04	0,37	0,14
Çalışamaz Halde	0,12	0,17	0,14
Diğer	0,07	0,06	0,06

Kaynak: TÜİK verilerinden tarafımızca düzenlenmiştir.

2. Kadınların İşgücüne Katılmama Nedenleri

Türkiye'de kadınların işgücüne katılmama nedenlerine bakacak olursak, en başta ev işleriyle meşgul olma nedeni yer almaktadır. 2014 yılı TÜİK verilerine göre işgücüne dahil olmayan kadın nüfus 20.1 milyon iken, ev işleri nedeniyle işgücüne katılmayanların sayısı 11.6 milyondur. İş bulma ümidi olmayanlar 246 bin iken, iş aramayan ancak iş bulsa çalışmak isteyenlerin sayısı 1.25 milyondur. Eğitim-öğretim nedeniyle iş gücünde olmayanların sayısı 2.25 milyon, çalışamaz halde olanların (engelli, yaşlı, hasta) 2.51 milyondur. Emeklilerin sayısı 824 bin, mevsimlik çalışanların sayısı ise 67 bindir. 1.3 milyon kişi diğer nedenleri bildirmiştir.

Tablo 6'da da görüldüğü üzere kadınlarda işgücüne dâhil olmamanın en önemli nedeni ev işleri ile meşgul olma olarak görünmektedir. Kadınların yüzde 58'i bu nedenle işgücüne katılmamaktadır. Diğer önemli nedenler ise çalışamaz halde olma ve eğitim-öğretim olarak görülmektedir. Erkeklerde ise en önemli neden emekli olma (%37), eğitim-öğretim (%27) ve çalışamaz halde olmaktadır (%17).

Kılıç ve Öztürk'ten (2014) alınan aşağıdaki tabloda ise TÜİK'in Aile Yapısı Araştırması'na göre erkeklerin %23'ü ve kadınların %10'u kadınların çalışmaması gerektiğini belirtmektedirler.

Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamı

Kadınların neden çalışmaması gerektiğine getirilen gerekçelerin başında kadının asli görevinin çocuk bakımı ve ev işleri olduğu görüşüdür.

Tablo 7’ye göre kadının asli görevi çocuk bakımı ve ev işleridir diyenlerin oranı kadınlarda %65.7, erkeklerde ise %61.6’dır. Erkeklerin %15.4’ü çalışma ortamları kadın için güvenli değildir derken, kadınlarda bu gerekçeyi savunanların oranı %9’dur. Kadınların %14.4’ü kadının çalışmasının gelenek ve göreneklerimize aykırı olduğunu belirtmişlerdir. Erkeklerin ise %12.2’si bu görüştedir. Çalışan kadınların çocuklarının mağdur olacağı gerekçesini öne sürenler kadınlarda %6.8, erkeklerde ise %6.7’dir. Son olarak öne sürülen gerekçe ücretli bir işte çalışmanın kadını yıpratacağı gerekçesidir. Erkeklerin %2.1’i, kadınların ise %2.9’u bu görüştedir.

Tablo 7: Cinsiyete Göre Kadınların Çalışmaması Gerektiğini Düşünenlerin Gerekçeleri (%)

Gerekçe	Kadın	Erkek
Kadının asli görevi çocuk bakımı ve ev işleridir.	65.7	61.6
Çalışma ortamları kadın için güvenli değildir.	9	15.4
Gelenek ve göreneklerimize aykırıdır.	14.4	12.2
Çalışan kadınların çocukları mağdur olur.	6.8	6.7
Ücretli bir işte çalışmak kadını yıpratır.	2.9	2.1
Diğer	1.2	1.9

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Aile Yapısı Araştırması 2006, Kılıç ve Öztürk, 2014, s. 119

Kılıç ve Öztürk (2014) yaptıkları ampirik çalışmada TÜİK Hanehalkı Bütçe Anketleri’ni kullanarak probit model tahmin etmişler ve kadınların işgücüne katılımını etkileyen faktörleri analiz etmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, işgücüne katılma olasılığının kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe arttığı görülmektedir. Ancak bu etki kırsal kesimde değil kentlerde anlamlı bulunmuştur. Diğer bir bulgu ise evli kadınların veya boşanmış/ayrı yaşayan kadınların işgücüne katılma olasılıkları bekar kadınlara göre daha düşük olduğudur. Ayrıca evli kadınlarda bu oran boşanmış/ayrı yaşayan kadınlara göre daha düşüktür. Çalışmada işgücüne katılımı etkileyen diğer bir faktör olarak hanede yerine getirmesi gereken sorumluluklar ve iş yüküdür. Kentsel bölgelerde yaşayan kadınlar için evde 5 yaşından küçük çocuk veya çocukların, 65 yaşından büyük bireylerin ve evde engelli bireylerin olması işgücüne katılım olasılıklarını düşürmektedir. Yamak, Abdioğlu, Mert (2012) de 2008 yılı Hane halkı Bütçe Anketinden yararlanarak yaptıkları çalışmada yıllık kullanılabilir gelir, eğitim, yaş, hane halkının büyüklüğü ve medeni durumun bireylerin işgücüne katılım kararı üzerinde etkili olduğunu bulmuşlardır.

3. Kadınların İşgücündeki İktisadi Faaliyet Kolları

Türkiye’de 2014 yılı itibariyle toplam istihdam edilenlerin sayısı 25.93 milyondur. İstihdamın 5.47 milyonu tarımda, 4.94 milyonu imalatta ve 3.59 milyonu ise toptan ve perakende ticaret faaliyet kollarında çalışmaktadır. İstihdam edilen erkeklerin sayısı 18.24 milyon iken, kadınların sayısı erkeklere göre oldukça düşük düzeydedir. 2014 yılı yıllık verilere göre istihdam edilen kadın sayısı yaklaşık 7.69 milyon düzeyindedir. Aşağıdaki tabloda kadın, erkek ve toplam nüfusun istihdamında iktisadi faaliyet kollarının oranları sunulmaktadır.

Tablo 8: İstihdam edilenlerin yıllar ve cinsiyete göre iktisadi faaliyet kolları (2014) (Oran)

Faaliyet	Kadın	Erkek	Toplam
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	0,33	0,16	0,21
Madencilik	0,00	0,01	0,01
İmalat	0,16	0,20	0,19
Elektrik Gaz ve Su	0,00	0,01	0,01
İnşaat	0,01	0,10	0,07
Toptan ve Perakende Ticaret	0,10	0,15	0,14
Ulaştırma /Depolama	0,01	0,06	0,04
Konaklama ve Yiyecek	0,04	0,06	0,05
Bilgi ve İletişim	0,01	0,01	0,01
Finans ve Sigorta	0,02	0,01	0,01
Gayrimenkul	0,00	0,01	0,01
Mesleki, Bilimsel ve Teknik	0,03	0,02	0,03
İdari ve Destek Hizmetleri	0,05	0,04	0,04
Kamu Yönetimi ve Savunma	0,03	0,06	0,05
Eğitim	0,08	0,04	0,05
Sağlık ve Sosyal Hizmetler	0,08	0,02	0,04
Kültür, Sanat, Spor, Eğlence	0,00	0,01	0,01
Diğer Hizmetler	0,04	0,03	0,03

Kaynak: TÜİK verilerinden tarafımızca düzenlenmiştir.

Tablodaki verilere göre gerek erkeklerde gerekse kadınlarda en yüksek orana sahip sektörler tarım, ormancılık ve balıkçılık; imalat ve toptan ve perakende ticarettir. İstihdam edilen kadınların tarımdaki oranı (%33), erkeklerin oranından daha yüksektir (%16). Tarım sektörü kadın istihdamının en yoğun olduğu sektör olarak görülmektedir. Erkeklerde ise istihdamın en yoğun olduğu sektör %20 ile imalattır. Kadın istihdamının %16'sı imalatta, %10'u toptan ve perakende ticarete yer almaktadır. Eğitim ve sağlık sektörleri de %8 ile kadın istihdamının yer aldığı sektörlerdir. Erkeklerde eğitimin payı %4, sağlığın payı ise %2'dir.

4. Bölgesel Göstergelere Göre Nüfusun Cinsiyete Göre İşgücü Durumu

Türkiye'de Düzey 2 bölgesel sınıflandırmaya göre de işgücünün durumu gerek erkeklerde gerekse de kadınlarda önemli farklılıklar göstermektedir. Aşağıdaki Tablo 9'un incelenmesiyle bu farklılıklar daha belirgin bir şekilde irdelenmektedir.

Yukarıdaki Tablo 9 incelendiğinde Türkiye'de 2014 yılında işgücüne katılım oranının %50.5 olduğu görülmektedir. İşgücüne katılımın en yüksek olduğu bölgelerin ise TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) (%56.3), TR61 (Antalya, Burdur, Isparta) (%56.1), TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) (%54.8), TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova) (%54.5) ve TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)

Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamı

(%53.9) olduğu görülmektedir. İşgücüne katılım oranının en düşük olduğu bölgelerin başında ise TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) (%37.1) gelmektedir. İşgücüne katılımın düşük olduğu diğer bölgeler ise TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) (%42.3), TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) (%43.2), TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) (%43.3) ve TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) (%46.8) olarak yer almaktadır.

İşsizlik oranı ise Türkiye’de 2014 yılında %9.9 olurken, işsizlik oranının en yüksek olduğu bölge TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) (%24.0) olmuştur. İşsizlik oranının yüksek olduğu diğer bölgeler ise TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) (%17.4), TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) (%15.4), TR31 (İzmir) (%13.9) ve TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari) (%13.5) olmuştur. İşsizlik oranının en düşük olduğu bölge ise, TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) (%3.4) olurken, bunu TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak) (%3.9), TR52 (Konya, Karaman) (%5.6), TR22 (Balıkesir, Çanakkale) (%5.6) ve TR 81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) (%6.0) izlemektedir.

Erkek nüfus açısından bakıldığında ise Türkiye genelinde işgücüne katılım oranı %71.3’tür. En yüksek erkek nüfus işgücüne katılım oranı olan bölge TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) (%76) olmuştur. Bu bölgeyi TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova) (%74,4) izlemektedir. Diğer yüksek orana sahip olan bölgeler, TR10 (İstanbul), TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) (%73.6) ve TR52 (Konya, Karaman) (%73.3) bölgeleridir. Erkek nüfusun en düşük işgücüne katılma oranı ise TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) (%64.3) gerçekleşmiştir. Bu bölgeyi TR22(Balıkesir, Çanakkale) (%66.1) izlemektedir. Diğer düşük katılım oranının olduğu bölgeler ise TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) (%67.6), TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) (%67.6) ve TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) (%67.9) bölgeleridir.

Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranı ise %30.3 düzeyindedir. Bölgeler itibariyle bu oranın da büyük değişimler gösterdiği görülmektedir. Kadınların işgücüne katılımının en yüksek olduğu bölge TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) bölgesidir. Bu bölgede kadınların işgücüne katılım oranı %39.7’dir. Bu bölgeyi TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) %38.9 oranıyla izlemektedir. Türkiye geneline göre diğer yüksek katılım oranına sahip olan bölgeler arasında TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane) (%38.2), TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) (%38.2) ve TR32 (Aydın, Denizli, Muğla) (%38.2) yer almaktadır. Kadınların işgücüne katılımının en düşük olduğu bölge ise TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesidir. Bu bölgede katılım oranı ancak %12.3 seviyesindedir. TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) bölgesinde %17.5, TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) bölgesinde %17.8, TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) bölgesinde %19.9, TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) bölgesinde ise %25.6 gibi düşük seviyeler görülmektedir.

Mehmet KARAÇUKA

Tablo 9: Kurumsal olmayan nüfusun cinsiyete göre işgücü durumu (Düzey 2) (2014)

	TOPLAM		ERKEK		KADIN	
	İşgücüne Katılma	İşsizlik	İşgücüne Katılma	İşsizlik	İşgücüne Katılma	İşsizlik
Türkiye	50,5	9,9	71,3	9,0	30,3	11,9
TR10 (İstanbul)	52,7	11,9	74,0	10,3	31,4	15,6
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	56,3	7,6	76,0	5,9	35,6	11,4
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	48,0	5,6	66,1	5,3	30,2	6,4
TR31 (İzmir)	53,5	13,9	72,0	10,8	35,3	20,1
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	53,9	7,2	69,8	6,8	38,2	8,0
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	52,3	3,9	72,5	3,3	33,4	5,1
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	49,3	6,2	70,0	5,0	28,9	9,0
TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	54,5	10,0	74,4	8,2	34,5	13,8
TR51 (Ankara)	51,6	11,5	72,1	9,1	31,6	16,9
TR52 (Konya, Karaman)	49,1	5,6	73,3	5,0	25,7	7,3
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	56,1	8,3	73,6	6,7	38,9	11,4
TR62 (Adana, Mersin)	49,2	10,7	70,7	9,3	28,3	14,1
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	43,3	15,4	67,9	14,5	19,9	18,1
TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	48,5	7,7	70,4	7,8	27,4	7,4
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	47,9	9,6	70,7	8,7	25,6	12,1
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	52,6	6,0	69,7	5,7	37,2	6,4
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	53,2	6,5	67,6	5,4	39,7	8,4
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	49,8	6,2	67,8	6,1	32,7	6,6

Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamı

Tablo 9 (Devamı)

TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	52,9	6,2	68,1	6,3	38,2	6,1
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	50,5	7,4	71,3	8,6	31,0	4,9
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	54,8	3,4	70,8	4,5	38,2	1,2
TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)	46,8	7,5	67,6	6,6	27,1	9,8
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)	48,5	13,5	71,5	16,0	25,7	6,6
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	43,2	8,0	69,0	8,1	17,8	7,9
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	42,3	17,4	68,9	19,2	17,5	10,6
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	37,1	24,0	64,3	23,9	12,3	24,8

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr, Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları (Erişim Tarihi: 18 Ocak 2016).

5. Kadınların İstihdam Edildiği İşteki Durumları

Kadınların istihdam edildiği işyerlerindeki konumu ücretli veya yevmiyeli, işveren, kendi hesabına çalışan, ücretsiz aile işçisi gibi farklı konumlarda olabilmektedir. Ayrıca bu konular tarımda çalışanlar ve tarım dışı sektörlerde çalışanlar için de değişik yoğunluklarda ortaya çıkabilir. Aşağıdaki Tablo 10 bu durumu sergilemektedir.

Tablo 10: İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu (Oran)

	Ücretli veya Yevmiyeli	İşveren	Kendi Hesabına	Ücretsiz Aile İşçisi
TOPLAM				
Toplam	0,64	0,05	0,19	0,13
Erkek	0,67	0,06	0,22	0,05
Kadın	0,57	0,01	0,11	0,31
TARIM				
Toplam	0,10	0,01	0,42	0,47
Erkek	0,12	0,02	0,67	0,19
Kadın	0,08	0,00	0,14	0,78
TARIM DIŞI				
Toplam	0,81	0,06	0,11	0,02
Erkek	0,79	0,07	0,12	0,01
Kadın	0,85	0,02	0,09	0,04

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları verilerinden tarafımızca düzenlenmiştir.

TÜİK'in 2013 yılı verilerine göre toplam istihdam 25. 194 milyon iken 6. 015 milyon tarım sektöründe, 19.508 milyon kişi ise tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır. Erkeklerin sayısı 17.883 milyon kişi, kadınların sayısı ise 7.641 milyon kişidir. Yani kadınların toplam çalışanlar içindeki oranı %30'dur. Diğer bir ifadeyle çalışan her bir kadına yaklaşık 2.32 erkek çalışan düşmektedir. Erkeklerin %17'si tarımda, %83'ü ise tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır. Kadınların ise %32'si tarımda; %68'i ise tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır. Toplam nüfusun tarımda çalışan payı ise %21 olurken, tarım dışında çalışanların oranı %79'dur.

Toplam nüfus içinde ücretli veya yevmiyeli çalışanların oranı %64 iken, bu oran erkeklerde %67, kadınlarda ise %57 seviyesindedir. İşverenlerin oranı toplamda %5, erkeklerde %6, kadınlarda ise oldukça düşük olarak %1 seviyesinde olmuştur. Kendi hesabına çalışanlar toplamda %19, erkeklerde %22, kadınlarda ise yine erkeklere göre oldukça düşük olarak %11 seviyesindedir. Ücretsiz aile işçiliği ise kadınlarda oldukça yüksek düzeydedir. Bu oran kadınlarda %31, erkeklerde ise %5'tir. Toplamda ise %13 ücretsiz aile işçiliği yapmaktadır.

Tarım ve tarım dışı sektörler işgücünün çalışma durumu açısından farklılıklar göstermektedir. Tarımda toplam olarak erkek ve kadınlara bakıldığında en yüksek grup ücretsiz aile işçiliğidir (%47). Kendi hesabına çalışanlar ise %42 paya sahipken, ücretli veya yevmiyeli çalışanlar %10'luk paya sahiptir. Tarımda işverenlerin payı ise %1'dir.

Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamı

Tarımda erkeklerin ve kadınların farklı alanlarda yoğunlaştığı da görülmektedir. Erkekler büyük oranda kendi hesabına çalışırken (%67), kadınların %78’i ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Ücretsiz aile işçisi olarak çalışan erkeklerin oranı ancak %19’dur. Tarımda kendi hesabına çalışan kadınların oranı ise %14’tür. İşverenlerin tarımdaki oranı erkeklerde %2, kadınlarda ise on binde bir düzeyindedir. Tarımda ücretli veya yevmiyeli çalışanların erkeklerdeki payı %12, kadınlardaki payı ise %8’dir.

Tarım dışında ise ücretli veya yevmiyeli çalışanlar gerek toplamda gerekse kadın ve erkeklerde en yüksek orana sahip olan grubu oluşturmaktadır. Bu oran toplamda %81, erkeklerde %79, kadınlarda ise %85’dir. İşverenlerin payı erkeklerde %7 iken, kadınlarda ancak %2’dir. Kendi hesabına çalışanlar grubu tarım dışı sektörlerde erkeklerde %12, kadınlarda ise %9’dur. Ücretsiz aile işçiliği tarım dışında da kadınlarda erkeklere göre daha yüksektir. Erkeklerin %1’i ücretsiz aile işçisi iken tarım dışı sektörlerde çalışan kadınların %4’ü ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır.

Tablo 11: Kurumsal olmayan nüfusun yıllara ve cinsiyete göre işgücü durumu

	TOPLAM		ERKEK		KADIN	
	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı
2004	46,3	10,8	70,3	10,8	23,3	11,0
2005	46,4	10,6	70,6	10,5	23,3	11,2
2006	46,3	10,2	69,9	9,9	23,6	11,1
2007	46,2	10,3	69,8	10,0	23,6	11,0
2008	46,9	11,0	70,1	10,7	24,5	11,6
2009	47,9	14,0	70,5	13,9	26,0	14,3
2010	48,8	11,9	70,8	11,4	27,6	13,0
2011	49,9	9,8	71,7	9,2	28,8	11,3
2012	50,0	9,2	71,0	8,5	29,5	10,8
2013	50,8	9,7	71,5	8,7	30,8	11,9

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr. (Erisim Tarihi: 20 Ocak 2016)

6. Yıllara Göre Kadınların İşgücüne Katılma ve İşsizlik Oranları

Ülkemizde son yıllarda işsizlik oranlarında ve işgücüne katılma oranlarında özellikle kadınlar açısından bakıldığında önemli gelişmelerin olduğu görülmektedir. Aşağıdaki Tablo 11, 2004 ile 2013 döneminde yıllara ve cinsiyete göre işgücü durumu sunulmaktadır.

Tablo 11’de toplam nüfusta işgücüne katılma oranı 2004 yılında %46.3 iken 2013 yılında %50.8 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı ise 2004 yılında %10.8 iken konjonktüre göre dalgalanmış, 2009 yılında %14’e çıkmış, 2013 yılında ise %9.7 olmuştur. Erkeklerde işgücüne katılma oranı ise 2004 yılında %70.3 iken 2013 yılında %71.5 düzeyine gelmiştir. Kadınlarda ise işgücüne katılma oranında önemli bir artış gözlenmektedir. 2004 yılında %23.3 olan işgücüne katılma oranı 2013 yılında %30.8

düzeyine çıkmıştır. İşsizlik oranlarında ise kadınlarda erkeklere göre 1-2 puanlık daha yüksek işsizlik oranının olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Osmanlı döneminden beri kadınların çalışma hayatına girmesi ülkemizde oldukça kısıtlı kalmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda kadın genel olarak tarım kesiminde ve evde çalışma ilişkileri ağına girmiş, 19. Yüzyıl sonlarından itibaren önce atölyelerde ve sonra da fabrikalarda ücretli çalışma hayatının içine girmeye başlarken bu oluşumda savaş dönemlerinden dolayı azalan erkek işgücünün ikamesi belirleyici olmuştur (Makal, 2010).

Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranı, AB ve OECD standartlarına göre oldukça düşük kalmaktadır. 2006 yılı verilerine göre bu oran, AB-27 ülkelerindeki yüzde 66.1 ve OECD ülkelerinde ortalama yüzde 60.8 iken Türkiye'de 2006 yılında yüzde 24,9 olmuştur (Dayıoğlu, Kırdar, 2010). Sonraki yıllarda bir artış eğilimine girse de yine OECD ve AB ortalamalarının yaklaşık yarısı kadardır. Türkiye'de kadın istihdam oranı, 1970'lerde İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'dakinden daha yüksekken, daha sonraki yıllarda Türkiye'de bu oran sürekli düşmüş, öteki ülkelerde ise yükselmiş ve arada büyük bir fark oluşmuştur (Buğra, 2010).

Ayrıca 1980'lerden itibaren bir düşüş eğilimine girmiş ancak 2000'lerde tekrar yükseliş eğilimine geçmiştir. 1980'lerden sonraki bu düşüşün en önemli nedeni olarak şehirleşme gösterilmektedir. Ancak son zamanlarda kırsal alanda özellikle genç kadınlar arasında da işgücüne katılımın düştüğü görülmektedir. Yine de kentlere göre kırsal alanda kadınların işgücüne katılımı daha yüksektir (Dayıoğlu ve Kırdar, 2010).

Kadınların sosyal hayat içinde hak ettikleri konuma ulaşabilmesi için iktisadi yaşama daha çok entegre olmaları bir zorunluluk olarak görülmektedir. Kadınların işgücüne katılımını artırmak için çocukların kreşlerde veya evlerde bakımının devlet tarafından desteklenmesi birçok Avrupa ülkesinde uygulanmıştır (Tansel, 2012). Ancak iktisadi yapıdan kaynaklanan etkenler ve kadınlara yönelik pozitif ayrımcı politikalar özellikle 2000'li yıllara kadar ülkemizde pek uygulanamamıştır. 2000'li yıllarda ise yarı zamanlı çalışma, esnek zamanlı çalışma, doğum izinleri, süt izinleri gibi politika uygulamalarının da etkisiyle (Süral, 2013) kadınların işgücüne katılımında da artışlar görülmektedir. Ancak halen kadınların işgücüne katılım oranları gelişmiş ülkelerle kıyaslanamayacak derecede düşüktür. Bu oranın artmasında her ne kadar ülkemizin ekonomik performansı belirleyici olsa da, kadına toplumda bakış açısı, her şeyden önce de kadınların eğitim düzeylerindeki artışlar önemlidir. Yapılan çalışmalar ve istatistiki veriler kadınların işgücüne katılımı ile eğitim düzeyi arasında yakın ilişkiye dikkat çekmektedir. Sosyal ve çalışma hayatına dair yapılacak reformlarla birlikte kadınların işgücüne ve ekonomik yaşama daha çok entegre olması kaynaklarımızın iktisadi, sosyal ve kültürel anlamda daha optimal kullanımına da yol açacaktır.

KAYNAKÇA

Boserup, E. (1970) *Woman's role in economic development*. St. Martin, New York

Buğra, Ayşe (2010) *Toplumsal Cinsiyet, İşgücü Piyasaları ve Refah Rejimleri*, TÜBİTAK Proje No. 108K524

Dayıoğlu, M ve M. G. Kırdar (2010) *Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımında Belirleyici Etkenler ve Eğilimler*, Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı Çalışma Raporu Sayı: 5.

Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamı

Durand, J. (1975) *The Labor Force in Economic Development: A Comparison of International Census Data 1946-66*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Goldin, C. (1994), “The U-Shaped Female Labor Force Function in Economic Development and History”, NBER Working Paper Series, No: 4707

Goldin C. (1995) *The U-Shaped Female Labor Force Function in Economic Development and Economic History*. In: Schultz TP *Investment in Women’s Human Capital and Economic Development*. University of Chicago Press; 1995. pp. 61-90

Joseph, G. (1983). *Women at work: the British experience*. Oxford: Philip Allan Publishers Limited.

Kılıç, D. ve S. Öztürk (2014) “Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı Önündeki Engeller ve Çözüm Yolları: Bir Ampirik Uygulama” *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 47, Sayı 1, Mart 2014, ss.107-130.

Lahoti, R ve H. Swaminathan (2013) “Economic Growth and Female Labour Force Participation in India”, *Indian Institute of Management Bangalore, Working Paper No:414*.

Löfström, Asa (2009), *Gender Equality, Economic Growth and Employment*, Swedish Ministry of Integration and Gender Equality, Sweden.

Makal, Ahmet (2010) “Türkiye’de Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Emeği”, *Çalışma ve Toplum* 2010/2 ss. 13-40.

Süral, Nurhan (2013) “Türkiye’de Kadın İstihdamı: Fırsatlar, Engeller ve Hukuki Çerçeve”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* Cilt: 15, Özel S, ss. 279-309.

Tansel, Aysıt (2012) *2050’ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış*, TUSIAD, Yayın No: TÜSİAD-T/2012-11/536.

TUİK (2016), *İşgücü İstatistikleri*, TUİK, Ankara

Verne, P. (2014) “Economic Development and Female Labor Participation in the Middle East and North Africa” *World Bank Policy Research Working Paper 6927*.

Yamak, R., Abdioğlu, Z. ve N. Mert (2012) “Türkiye’de İşgücüne Katılımı Belirleyen Faktörler: Mikro Ekonomik Analiz”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:12, Sayı:2, ss. 41-58.